טשערנאָוויצער בלעטער

אומאָפּהענגיקער אָרגאַן פאַר פּאָליטיק, קולטור אוןווירטשאַפט.

„Czernowitzer Bleter“
Ziar independent pentru politica, cultura și economie
Redacția și Administrația : Cernăuți, str. Radu cel Mare 13
Plătibil și justițiabil la Cernăuți.

דערשיינט וועכנטלעך.
———
איינצל־עקסעמפּלאַר 5 ליי.

אבאָנאַמענט: 4 חדשים: 100 ליי. האַלבירלעך: 140 ליי.
פאַר א גאַנץ יאָר: 280 ליי. — אויסלאַנד: 4 דאָלאַר יערלעך.
אַנאָנסן לויטן מילימעטער־טאַריף.

נר. 37. | טשערנאָוויץ, 31־טן יענער 1930. | יאָרגאַנג II.

פּאָליציי, קוויסטן און יוסטיץ

צום פאַל פּאַטראַשקאַנו.

אין צאַרישן רוסלאַנד, דעם לאַנד פון „אָכראַנע“ און „סובווערסיווע עלעמענטן“, זענען געווען פּאָליטישע פּראָצעסן אויפן סדר היום. דעם מוסטערהאַפט אָר־גאַניזירטן אַפּאַראַט, דער געהיימער פּאָליציי, איז עס געלונגען אויפצודעקן היינט א געפּלאַנטע רעוואָלוציע, איסצינעפּינען מאָרגן קאָנספּיראַטיווע קרייזלעך, איבער־צוגעבן צו די געריכטן — און די בלוטיקע אורטיילן פון יענער צייט זענען באַקאַנט: צו יאָרן און צענט־ליקער יאָרן קאַטאָרגע און תפיסה זענען די פאַר־משפּט געוואָרן, וואָס זענען אַריינגעפאַלן אין די נצ׳ פון די געזעצן.

[illegible]

רוסלאַנד: א מנהג, מיט א געוויסן דרך־ארץ זיך צו באַציען צו די דעלינקווענטן: וואָס האָט די מאַכט־האָבער שוין געקאָנט אָרן, אז די פאַרמשפּטע האָבן פאַרן טריבונאַל אַנטוויקלט זייערע פּאָליטישע אידייען, אז זיי האָבן נאָכן פאַרקינדיקן דעם אורטייל געזונגען זייערע רעוואָלוציאָנערע לידער, אויב זיי האָבן שוין געצאַפּלט אונטער די אומבאַרמהאַרציקע רעדער פון דער געזעץ־מאַשין? און אז נאָך דער נישט־געלונ־גענער רעוואָלוציע אין יאָר 1905 האָט דער רעוואָלוציאָנערער ראָט אין אַנוועזנהייט פון דער פּאָליציי, וואָס איז אַריינגעדרונגען אין זייער פאַרזאַמלונג, כדי צו אַרעסטירן די מיטגלידער, גע־קאָנט נאָך ווייטער פירן די זיצונג, און אָננעמען באַ־שלוסן, כאָטש פיקטיווע באַשלוסן, גלייך די פּאָליציי האָלט דאָרט נישט געזען, — אַזוי איז דאָס פון איין זייט געווען אפשר א העראָיש־גראָטעסקער טעאַ־טער, און ווידער פון דער אַנדערער זייט א ברייטער זשעסט פון אַכטונג און דרך־ארץ, וואָס איז, פאַר־שטייט זיך, געווען וואָס לייכטער צו באַווייזן, וואָס זיכערער די רעוואָלוציאָנערן זענען געווען אין די הענט פון דער מאַכט. צו וואָס זיי שטערן און צו וואָס פאַרווערן, אז שאַטן קאָנען זיי סיי ווי סיי נישט מער?

און איז שוין דער אַרעסטירטער געווען א מין גע־הייליקטע פּערזאָן, וואָס קיין האָר האָט מען אים נישט געטאָרט קרומען, אַזוי איז דער פאַרטיידי־קער אין פּאָליטישן פּראָצעס הייליקער געווען ווי אן עקס טעריטאָריאַלער אַמבאַסאַדאָר פון א פרעמדער מלוכה. פאַר די גרעסטע יוריסטן, מענטשן אפילו פון אַנדערע פּאָליטישע לאַגערן, איז עס געווען דער גרעסטער כבוד, אויפצוטרעטן אלס פאַרטיידיקער פון די אַנגעקלאַגטע, בייצושטיין זיי אין געדיכטן וואַלד פון פּאַראַגראַפן און קיינמאָל, קיינמאָל איז נישט גע־הערט געוואָרן, אז מען האָט זיי באַליידיקט דערפאַר, זיי טעראָריזירט אָדער גאָר געמאַכט אַנפאַלן אויף זיי.

אָט אַזוי איז עס געווען אין רוסלאַנד, אין לאַנד פון שוואַרצער רעאַקציע און פון אַבסאָלוטער מאַכט.

בײַ אונז אָבער, בײַ אונז אין רומעניע —

אין לאַנד פון דעמאָקראַטיע און מיט א געהיי־ליקטער קאָנסטיטוציע, וואָס גאַראַנטירט די גלייכבאַ־רעכטיקונג און גאַראַנטירט דעם שוץ פון דער פּער־זאָן, טרעפט זיך:

אז נישט נאָר דעמאָנסטראַנטן ווערן געהרגעט געשלאָגן פאַרן פאַרברעך, צו דעמאָנסטרירן פאַר זייערע פּאָליטישע אידייען,

נאָר אז דער פאַרטיידיקער זייערער, וואָס דאַרף לויטן געזעץ, זיי אָפּהיטן, אז זיי זאָלן נישט שטאַרקער ווערן פאַרפּלאָנטערט אין די נעצן פון שטראָפאַרטיקלען, וואָס דאַרף זיין, די יוריסטיש אומ־באַהאָלפענע און נישט געלערנטע, ביישטיין מיט זיין עצה, היינט זיי, די פּאָליטישע דעמאָנסטראַנטן, און מאָרגן אַנדערע, מערדער אפשר און גזלנים, אז די געהייליקטע פּערזאָן פון פאַרטיידיקער ווערט בײַ אונז איבערפאַלן און געשלאָגן, איינמאָל און דאָס אַנדערע מאָל בלוטיק געשלאָגן, — און דאָס נישט ערגעץ אין א פינצטערער נאַכט, נאָר אין מיטן העלן טאָג — נישט ערגעץ אין א שטילן געסל, נאָר אין טריבונאַל און פאַרן טריבונאַל, פאַר די אויגן פון די, וואָס זענען גאַנצע קאָמפּאַניעס אויפמאַרשירט, צו היטן די געזעצ־נאָר —

געהיט און געשיצט האָבן זיי נישט אפשר יענעם, וואָס האָט געטון זיין פליכט אלס מענטש און אַדוואָ־קאַט, וואָס זיין באַרוף איז, דאָס צו טון, וואָס ער האָט געטון, און וואָס זיין לעבן איז געווען אין סכנה דערפאַר, ווייל זיי האָבן געהיט און באַשיצט די כוליגאַנעס, וואָס האָבן, א מחנה צעווילדעוועטע אַקעגן איין איינציקן, געפּלאַנעוועט, מיט זייער וויסן דעם אָנפאַל און האָבן אים, מיט זייער הילף געקאָנט אויספירן דאָס איינע מאָל, און פאַר זייער אויגן דאָס אַנדערע מאָל.

דאָס נישט געהערטע, אויך אין סאָוויעטישן רוס־לאַנד, דעם לאַנד אָן א דעמאָקראַטיש מענטאַלע, נישט געהערטע, ווי אפילו „קאָנטעררעוואָלוציאָנערע“ פאַרטיידיקער האָבן געקאָנט אומגעשטערט דורכפירן זייער פאַראַנטוואָרטלעך אַמט, איז די טעג געשען בײַ אונז, ווי ס׳הערשט דעמאָקראַטיע:

א פּאָליציי, וואָס האָט צו זיין אָביעקטיוו און זאָל נישט דערלאָזן קיין שטערונגען, נישט פון רעכטס, נישט פון לינקס, פאַרווערט נישט, ניין, — זי דער־לאָזט, — נאָך מער, זי פעדערט עס נאָך, אז דאָס פּרימיטיוופּסטע רעכט ווערט געטרעטן מיט די פיס פונם געצערטלטן קינד פון אַלע רעגירונגען ביז איצט, פונם קוזיסטישן סטודענט. אונטער זיין טראָר מוז דער פאַרטיידיקער פּלעדירן, מיט זיינע פויסטן, וואָס ווערן געפירט פון די באַשיצער פון אָרדנונג, ווערט ער געשלאָגן.

אָט די העלדן, וואָס זענען אַזוי קליין, אז מען לאָזט זיי פילן זייער נישטיקייט, ווערן אַזוי גרויס, ווערן די איבערהאַרן, וואָס שטייען איבערן געזעץ, אז די פאַראַנטוואָרטלעכע שטעלן באַדאַרפן זיי, רעדן

[illegible]

דער לאָיאַלסטער בירגער וויל וואָס ווייניקער האָבן צו טון און פאַר וועלכער ער באַהאַלט זיך ווי א שול־ייִנגל פאַר א דעספּאָטיש־ברוטאַלן לערער, אָט דאָס אָנשיקעניש קאָן — לײַדער — נישט ווערן אָפּגעשאַפט, ווער ס׳קאָן אָבער יאָ ווערן אָפּגע־שאַפט, אויב ס׳זאָל נישט דערצו קומען, אז אפילו פונם אָפּאַטישסטן שול־ייִנגל זאָל א מאָל ווערן א בונטאַווניק, וואָס שפּרינגט דעם לערער אין די אויגן אַריין, איז דער פירער פון דער אינסטיטו־ציע, וואָס האָט מיט זיינע רעדעלעך און ווערטלעך דערמוטיקט דעם כוליגאַניזם און דערמיט דערמעג־לעכט די הימלשרייענדיקע געשעענישן. און דער מוז ווערן אָפּגעשאַפט.

סוועטקאָוויטש טאָר נישט איין טאָג לענגער דאָ בײַ אונז היטן די אָרדנונג!

סוועטקאָוויטש מוז גיין!

בן דוב.

———

ווידער טשערנאָוויצער קהלה!

די וואַלן האָבן זיי פאַרגעסן.

דער רעפערענט פון דער קאָמיסיע פאַר וואַלן ה׳ דר. מאָזנער האָט צוריקגעלעגט זיין מאַנדאַט ווייל ס׳איז נישט פאַראַן קיין אויסזיכטן, אז ס׳זאָלן פאַר־קומען וואַלן אונטערן נאַציאָנאַל־צאַראַניסטישן רע־זשים.

ווער איז שולדיק אין דער פאַרשלעפּונג? דער זשערענט? דער בייראַט? און אפשר גאָר די נאַצ. צאַראַנ. פּאַרטיי־לייטונג?

ה׳ דר. גוטהערץ, האָט בשעת ער איז אינסטאַ־לירט געוואָרן אלס זשערענט הייליק צוגעזאָגט אין א קורצער צייט דורכצופירן די וואַלן. ער האָט אויך געהאַט, און אפשר האָט ער נאָך דעם ווילן, צו ראַטעווען די קהלה. איז אָבער דער זשערענט נישט מער ווי דער עקספּאָנענט פון א רעגירונגס־פּאַרטיי, א וועכטער פון פּאָליטישע אינטערעסן פון דעם אָדער יענעם נישט־יידישן פּאָליטיקער, וואָס נויטיקט זיך אין יידישע שטימען, — א „ראש הקהל“ אויף א קאָ־מאַנדאָ פונם פּרימאַר, אָדער גאָר פון דער גאַנצער פּאַרטיי־לייטונג, זאָגט ער נעביך צו און האַלטן קען ער נישט. זוכט מען תירוצים די ליסטעס זענען פסול, פאַראַן דאָרט טאָפּלטע נעמען. זעצט מען אוועק באַ־אַמטען קלייבן און פאָרשן ווי די שטיף־מאַמע טיט עס מיט שלומפּערל, הייסנדיק איר זוכן אַרבעס אין אַש — און מ׳זוכט נאָך און מ׳קען ערשט פאַרטיק ווערן נאָך די וואַלן צו די באַצירקס־ראַטן, און צו די קאַמונעס און ווער ווייסט ווען דאָס וועט זיין...

די הערשנדיקע פּאַרטיי, האָט אין דעם יאָר פון רעגירן פאַרגעסן אַלע שיינע צוזאָגן: די טשערנאָוויצער קהלה — פאַר די טשערנאָוויצער יידן! די קהלה טאָר נישט זיין קיין פּאָליטיקום! וואַלן מוזן דורכ־געפירט ווערן ווי צום גיכסטן! מיר האָבן עס געהערט פונם געוועזענעם מיניסטער, פונם פּרימאַר, פונם פּרע־פעקט און פון אַלע נאַצ. צאַראַנ. מאַנדאַטאָרן. אָבער אַלע די ווערטער זענען נישט מער, ווי זייפנבלאָזן!

קודם גייט א סדרה אָפּמאַכן, קאָמפּראָמיסן און פאַר־גלייכן ווענן מקח צו די קאָמונאַלע וואַלן דאַן יועט מען זוכן תירוצים, ווי אַזוי דעם ענין ווייטער צו פאַר־שלעפּן!

און דער אינטערפּאַרטייאישער בייראַט, די צווייטע גאַרניטור פון די צעטלעך, זיי וואָס האָבן נישט געהאַט קיין אַנדערע אויפגאַבע ווי נאָר דורכ־צופירן די וואַלן, זיי האָבן פאַרגעסן אָן זייער שליחות דאָרט, זיי האָבן פאַרגעסן ווי זיי האָבן בשעתּם געקעמפט קעגן בייראַט פון שטרויכער און עבנער און זיי האָבן זיך צוגעקלעבט צו די בענקלעך און פילן זיך אַזוי גוט דאָרט און זוכן אויס אַלעמאָל אַנדערע אויסריידן, כדי נישט צו מאַכן קיין וואַלן. די פאָרשטייער פון לינקס זענען געוואָרן אין קהלה־שטיבל פּאַטאַליסטן און גיבן זיך אונטער אונטערן יאָך פון כלל—מילא, אז מ׳קען אַזוי עפּעס פועלן פאַר פּאַרטיי־צוועקן צו וואָס דן וואַלן? און די פירער פון צעשפּאַלטענע [illegible] וועלכע האָבן זיך שפּאַלטע, אויך זיי שווייגן און זענען צופרידן, א ביסלע סאַבאָטאַזש, א ביסלע פּראָטעקציע א ביסלע אינטריגעס און זייער פּראָגראַם איז דערפילט —

און ווען מען גייט עס אָן, אז די יידישע באַפעל־קערונג, וועלכע פייערט איצט שוין דאָס צוועלפטע יאָר פון זשערענטשאַפטן, ווערט אויך פון דער איצ־טיקער רעגירונג אָפּגעהוזקט, גענאַרט ווי פון די פריערדיקע?

און וועלכע פּאַרטיי נעמט עס ערנסט, אז די קהלה בײַ איר גרויסן מיליאָנען־בודזשעט, דערפילט נישט אַלע די אויפגאַבן אויפן סאָציאַלן און קולטו־רעלן געביט, צו וועלכע זי איז מחויב, ווייל זי איז זייט יאָרן א שפּיל־באַל אין די הענט פון די רומע־נישע פּאַרטייען?

און אויב ס׳וואָגן נאָך די פּאַרטייען צו רעדן פון דעמאָקראַטיע, פון נייטראַליזירן די קהלה, פון שאַפן דאָרט נאָרמאַלע צושטאַנדן — פון פאַרלייכטערן די גרויסע אומדירעקטע שטייערן — דאַן גלייבט זיי קיינעם נישט! ס׳איז וואַל־מאַנעווער, ס׳איז נישט ערנסט דאָס וואָרט אויף זייערע ליפּן — ס׳איז נישט וויכטיק פאַר זיי די קהלה, אלס א זעלבסטשטענדיקע אינסטיטוציע, אלס אן אָרגאַן פונם יידישן געזעל־שאַפטלעכן לעבן. די קהלה־שטיבל איז פאַר זיי א נאַרדאַראָבע, ווו זיי קאָסטיומירן זיך און קומען בײַ אייך שלעפּן די שטימען, אלס דעקרעטירטע פאַר־זאָרגערס און כלל־טוערס.

שטרויכער, עבנער—פלעמינגער און דאַן ווידער שטרויכער, לאַזאַראָוויטש—קינסבערונער און איצט דר. גוטהערץ מיט זיין פינף און צוואַנציק גלידריקן אין אַלע פאַרבן־שימערנדיקן בייראַט — א לאַנגע קייט פון זשערענטשאַפטן, אפשר אין זייערע מעשים אונטערשיידן זיי זיך, אָבער אין דער פאָרם און אין דער ווירקונג איז עס איין צרה, א ביטערע אָנשיקעניש, א זשאַווער־הולאַת פאַר די אַנשטאַלטן פון דער קהלה און פאַר אירע פינאַנצן. און ס׳וויל נישט נעמען קיין סוף, און ס׳וועט נישט נעמען קיין סוף, אויב די יידישע באַפעלקערונג וועט נישט דערוואַכן פון איר אַפּאַטי און פון איר אינדאָלענץ און זיך נישט אָפּטרייסלען פון די צומגעבעטענע

פארזאָרגערס, אפילו ווען זיי זענען פינף און צוואנציק אין צאל און בלאָזן אלע, אויף זייערע פאָליטישע פייפעלעך, א ניי לידל, אז מ'דארף נישט קיין וואלן, אז קהל וועט דער רוח נישט נעמען.

וואָרום נאָך איין זשערענטשאפט און אלץ וועט גיין צוגרונד!

ש. א. סופר.

פּראָבלעמען פון וועלט-ווירטשאפט
אייראָפּא און אמעריקע

ענגלאנד איז געגאן אין דער מלחמה אריין כדי צו באזייטיקן דאס צו שטארק געוואָרענע דייטשלאנד און אמעריקע איז ארויס אלס זיגער.

אין מיין ערשטן ארטיקל האָב איך אָנגעוויזן דערויף אז די לאָנדאָנער סיטי האָט געמוזט אָפּטרעטן איר פּאָזיציע דער ניו-יאָרקער בערזע און די ווירטשאפטלעכע השפעה פון אמעריקא איז געוואקסן אפילו אין די דאָמיניום'ס.

אמעריקע געפינט זיך אויפן גאנצן פראָנט אין אן אָפענזיווו און ענגלאנד אין א ווירטשאפטלעכער פארטיידיקונג. דער ענגלישער אימפּאָרט און די פאראייניקטע שטאטן איז געפאלן זייט דעם יאָר 1913 פון 19 אויף 8 א האלב פּראָצענט פון דעם גאנצן אמעריקאנישן אימפּאָרט פונם האנדל קיין קובא און אויף די פיליפינען איז ענגלאנד אין גאנצן ארויסגעשטויסן. די באציהונגען צו קאנאדא ווערן אלץ לויזער און גראָמער אויך איז ענגלאנדס פּאָזיציע אויפן קאנאדישן פינאנץ-מארק שטארק געפאלן.

פּראָפ. סאמארי, ווייזט נאָך מיט א רייע סטאטיסטישע דאטעס דאס פארהעלטניש צווישן ענגלאנד און אמעריקע בנוגע דעם עקספּאָרט און אימפּאָרט אין די וויכטיקסטע לענדער-גרופּעס און ס'באקומט זיך דאס בילד אז זייט 1900, ווען ענגלאנד האט נאָך געהאט די פולע ווירטשאפטלעכע העגעמאָניע, ביז 1927 איז פאָרגעקומען א גרויסע פארשיבונג לטובת אמעריקע. און אָט דאס איז נישט נאָר אן ענגלישער ענין נאָר פון גרעסטער באדייטונג פאר גאנץ אייראָפּע. ענגלאנדס העכערע ווירטשאפטלעכע באדייטונג מיט א יארהונדערט צוריק איז בכלל נישט צו פארגלייכן מיט דער איצטיקער [illegible] געדיכט באזעצט און האָט דערמעגלעכט א דאנק זיינע פּרינציפּיען פון פרייהאנדל, אז די גאנצע וועלט זאָל זיך באטייליקן און זיין אויפבלי. אמעריקע אבער, שיטער באזעצט, פארמאכט זיינע טויערן, וואס מער ס'וואקסט זיין פארמעגן און וואָס ווייטער ס'גייט זיין אנטוויקלונג אין פארהעלטניש צור אָרעמער אייראָפּע.

די באדייטונג פון די פאראייניקטע שטאטן אלס וועלט-ווירטשאפטלעכער פאקטאָר באוויזט זיך פון פאָלגנדיקע פאקטן:

דאס לאנד, וואס האט נאָר 5.7 פּראָצ. פון דער צאָל איינוואוינער פון דער גאנצער וועלט, ברענגט ארויס א דריטל און צום טייל אויך א העלפט פון די וויכטיקסטע רוישטאָפן ווי: שטיינקוילן, רואייזן, שטאָל, צין, בליי און טאטון, איבער 40 פּראָצ. קופער און ביינוויל, איבער 50 פּראָצענט קוקורודזעס, איבער 60 פּראָצ. און ערד-אייל איבער 70 פּראָצ. פון דער גאנצער וועלט-פּראָדוקציע.

ס'קלינגט ווי א לעגענדע, אז נאָך קנאפּ פאר דער מלחמה האט די אייראָפּעאישע אויטאָ-אינדוסטריע באהערשט דעם אמעריקאנישן מארק. היינט שאפט מען אין דער אויטאָ-פּראָדוקציע אין דעטרויט יעדע 5 רגעים אן אויטאָ און קיין שום אייראָפּעאישע פאבריק איז נישט בכח מער צו קאָנקורירן! מער ווי 95 פּראָצ. פון דער אויטאָ-אינדוסטריע פון דער גאנצער וועלט, פון פילם און ראדיאָ זענען אָפּהענגיק פון אמעריקע.

בשעת ענגלאנד אימפּאָרטירט 35 פּראָצענט פון זיין קאָנזום און 65 פּראָצ. פון די רוי-שטאָפן, אימפּאָרטירט די אוניאָן נאָר 8 פּראָצ. פונם קאָנזום און רוי-שטאָף קיין גאר נישט!

אינטערעסאנט איז אויך דער פאקט, אז דאס אייראָפּעאישע קאפּיטאל האט אין די לעצטע 5 יאָר זיך אָנגעהויבן אלץ מער צו ווענדן צום אמעריק. מארק. דער לעצטער בערזן-קראַך אין ניו-יאָרק האָט שווער געטראָפן א סך אייראָפּעאישע באזיצערס פון אקציעס, און אפילו ביי אונז אין רומעניע.

פאָרד באקומט אייראָפּעאיש קאפּיטאל פאר א האלב פּראָצ. און די מיטל-אייראָפּעאישע אויטאָ-אינדוסטריע צאָלט 10—15 פּראָצ. ווי פּאראדאקסיש ס'קלינגט אויך, איז עס אבער אמת, אז אמעריקע לייט ווייניקער געלד קיין אייראָפּע, ווי ס'באקומט פון אייראָפּע.

אין דער אמעריקאנישער אינדוסטריע איז פארהאן די טענדענץ צו רעגולירן דעם פּראָדוקציע-פּראָצעס אזוי, אז ארבעטער זאל אָן שום קענטעניש קאָנען [illegible] האבן די ארבעטער גאר נישט געלערנט און האבן נישט באדארפט גאר נישט לערנען. אזוי פּראָדוצירט מען אויטאָס, אז יעדער זאָל זיי קאָנען פירן און קערעווען. די אנטוויקלונג נעמט אָן געוואלטיקע דימענזיעס און די אינדוסטריע גרייט זיך צו דעראָבערן דעם אייראָפּעאישן מארק.

און ס'וואָרפט זיך אויף די פראגע, ווי אזוי ענגלאנד וועט זיך פארהאלטן צו דעם ריוואל, צום ערשטן קעגנער אין די לעצטע 300 יאָר. דער פּעריאָד פון נעבנאנאנד גיין איז אָפּגעשלאָסן. איצט איז נאָר מעגלעך אן ענגסטע פריינטשאפט אדער אן אָפענע פיינדשאפט. מאקדאָנאלד באמיט זיך צו פארפעסטיקן די פריינדשאפטלעכע באציונגען. א קאָאליציע פון די ביידע שטאטן וועט זיך קיינער נישט קאָנען אקעגנשטעלן.

און די איבריקע שטאַטן פון אייראָפּע? אויך פאר זיי איז נישט פון נוצן, וואס ס'האט זיך פארשויבן דער ווירטשאפטלעכער צענטער בשעת ארגענטינע באקומט פון דער אוניאָן הלוואות צו 6 פּראָצ. און קאנאדע אפילו צו 4 פּראָצ. זענען די באדינגונגען פאר אייראָפּע זער שווערע.

פּראָפ. סאמארי, ווייזט אָן, אז זייט די טעג פון אלעקסאנדער מוקדון האט אייראָפּע געהאט די פירערשאפט אויפן געביט פון קולטור און פּאָליטישן גורל פון דער וועלט. פארהאן געווען עפּאָכן, ווען די אייראָפּעאישע השפעה איז געזונקען. אבער פונם 16-טן יאָהונדערט געפינט זיך אייראָפּע אין א שטענדיקן וואקסן. נייע וועלט-טיילן זענען געוואָרן אנטדעקט. די אייראָפּעישע שטאטלעכע אָרגאניזאציעס זענען געווען גוט און שטארק אָרגאניזירט. די האבסבורגער-מלוכה פונם 16-טן י.ה. איז געווען צוויימאל אזוי גרויס ווי די אמעריק. אוניאָן. די קליינע מלוכות אין אייראָפּע זענען א רעגרעס נישט נאָר כלפּי די פאראייניקטע שטאטן, נאָר אפילו קעגן קאנאדע און ארגענטינע זענען די היינטיקע אייראָפּעאישע מלוכות, „קארליקעס", די נאצ. באוועגונג האט אין אמעריקע פאראייניקט די באפעלקערונג צו א קאָמפּאקטער מאסע, און אייראָפּע זי צעשטיקלט און צעשפּאלטן.

ווי קאָן דער אזוי שטארק באפעלקערטער וועלטטייל ווי אייראָפּע, וועלכער האט פארלוירן אלע זיינע קאָלאָניעס, וועלכער איז אינערלעך אזוי צעריסן, קאָנקורירן מיט אזא הויך אנטוויקלטער באפעלקערונג? בענזשאמין פראנקלין האט נאָך מיט יאָרן צוריק געראָטן אייראָפּע זאָל נאָכטון אמעריקעס ביישפּיל און שאפן די פאראייניקטע שטאטן. אבער גראד דער היפוך דערפון איז פארגעקומען, כאטש ס'ווייסט עס יעדער, אז נאָר א ווירטשאפטלעכע אוניאָן איז אומשטאנד צו ראטעווען אייראָפּע פון א זיכערן אונטערגאנג.

דער נאציאָנאליזם שטעלט זיך אקעגן אָט דעם צוזאמענשלוס פון די אייראָפּעאישע פעלקער. מיר ווייסן אבער, אז די עקאָנאָמישע נויטווענדיקייטן זענען שטארקער ווי דער נאציאָנאליזם. אבער קודם כל איז וויכטיק א פארשטענדיקונג צווישן די שטארקסטע פאקטאָרן פונם היינטיקן אייראָפּע: פראנקרייך און דייטשלאנד.

היינריך דעלינדיש.

נאָטיצן

שוים...

פלאָדן זיך אין דער שטיל קלייזלעך, ווארמען אויס פּלאטפאָרמעס מכל המינים כלפּי חוץ, און בייסן זיך איבער א שפּיץ פון א בענקל כלפּי-פנים.

הימל און ערד און...בענקל, וועלכעס איז כהיום געוואָרן א טאָן-געבערן אין היגן יידיש-געזעלשאפטלעכן לעבן!

און פּלוצים א פארזאמלונג, צונויפגערופן פון א נאאיוו גרויס קינד, להלוטין נישט קיין פּאָליטיקער צו פאראייניקן אלע, צווישן זיך צאנקנדיקע פּארטייען אויף דער ייד. נאָס אונטער א יי ן כלל-ישראל-צעטל.

רעדל-פירערס, אונטערפירערס, פּארטיי-פאָרשטייער, [illegible]עכטיסע, היינטיקע און מאָרגנדיקע מאנדאטארן, סתם [illegible]יל-מאכערס, פּלוס די איניציאטאָרן פון דער אסיפה [illegible]אַש מיטן פּרעזידענט פון עפּעס א פאָלקס-קאָמיטעט [illegible] אין אויגן. צו שאפן אהדות צווישן יידן" — אלע [illegible] ישן פאָלק און זיך ארויסגעשטעלט אלס די [illegible]קע באגליקער פון אָרעמען יידישן פאָלק.

זיי האבן געפּרוּווט צו נארן איינער דעם צווייטן פארבלענדזשען די אויגן דעם נאאיוון פארזיצער, וואס איז געווען אזוי פארטראגן אין זיין תמימותדיקן געיאָג נאָך אהדות, אז ער האט אפילו נישט באמערקט דאס גאנצע קאָמישקייט פון דעם דאָזיקן פורים-שפּיל, אבער דאס פּראָסטע פאָלק האט מיט זיין גערעכטן חוש תיכף תופס געווען די אמתע כוונה פון די נייע פירערס און גלייכגילטיק מיט אן איראָניש שמייכעלע אויפגעהערט די אלע רעדנערס, און זיך פונאנדערגייענדיק געצויגן מיט די אקסלען, ווי איינער זאגט:

די ערשטע ווארענעס, וואס זוכן צו בייסן דעם ווילער, די ערשטע אנזאגער'ס פון וואָל-שווינדל, וואָל-שקרים און וואָל-הבטחות...

מ.

די רביצין זיצט..

טשערנאָוויץ, די עיר ואם ברומעניע, איז ברוך-השם נישט זשעדנע אין קיין פּראָצעסן.

דאס מאל גייט אבער דער שמועס נישט וועגן עפּעס א נייעם קאָמוניסטן-קאָמפּלאָט, וואס איז געוויזן אויסן אונטערצורייסן די עקזיסטירנדיקע אָרדנונג, און אויך נישט וועגן א חברה—סטודענטן, וואס זענען צופיל ארויס פון די כלים אין זייער „פּאטריאָטישן ברען", נאָר וועגן א פּשוט און פּראָסטן פּראָצעס מיט א רביצין, וואס איז נכשל געוואָרן אין חטא פון לשון הרע און איז דערפאר פאראורטיילט געוואָרן דורכן היגן טריבונאל, „אָפּצוזיצן" א פאר טעג אין א גוייִשער תפיסה.

געשען איז עס אָט ווי אזוי:

עס האט זיך דא געוווינט בשלום ובנחת, א ייד א חסיד, וואס האט געהאט צו פארקויפן כשרן, בתכלית הכשרות, ווייַן אויף קדוש און דערפון דערנערט זיך און זיין משפחה.

[illegible] אבער, אמאל דער 'רביצין', דער פרוי פון היגן מרא-דאתרא צו גיין קויפן ווייַן אויף קדוש דווקא צו דעם דאָזיקן שענקער און טרעפט גראד זיין ווייב, ווי זי „באדינט" זיך מיט א פרעמדן יונגערמאן, א נכרי...

דאס דאָזיקע טרעפעניש האט שטארק פארכאפּט ביים הארצן די פרומע רביצין, וועלכע האט זיך אנגענומען קנאת ד' צבאות און אנמאכנדיק א גרויסן סטייטש-געוואלד, ארויסגעטראָגן דעם גאנצן ענין אין רשות הרבים אריין.

דער פּועל-יוצא: דער רב האט טאקע געאסרט דעם ווייַן פון דעם אָרעמען שענקער, וועלכער האט שפּעטער געגט זיין יינג ווייבל, אבער די רביצין וועט נעבעך מוזן „אָפּזיצן" א פאר טעג פאר... האבן צו גרויסע אויגן און נאָך א גרעסערע צונג..

אָט דאס הייסט מאָדערנער קדוש השם!

א.

דיאלאָג וועגן יידן און יידישקייט.

א: אין דער „אָסטיידישער צייטונג" זענען דערשינען אייניקע אויפזאצן פון יעקב הלוי, אויף דער טעמע „די אידעאישע נויט ביי יידן". דער אנאָנימער מחבר רירט אָן א רייע פּראָבלעמען, דעקט אויף פילע ווונדן און זוכט אן ענטפער צו געבן אויף די פראגעס. האָסטו עס געליינט און וואס מיינסטו דו דעריבער?

ב: די באמערקונג פון דער רעדאקציע צו די אויפזאצן האבן צוגעצויגן מיין אויפמערקזאמקייט. זי שטרייכט אונטער, אז דער מחבר, א יידישער אינטעלעקטועלער האט מיט זיינע מיינונגען רעכט און נישט רעכט, און ווייזט אָן אויף בירנבוים'ס באמיונגען אין פּרט פון פארענטפערן די יידישע גייסטיקע נויט. און אָט די אויפזאצן האבן מיך פאראינטערעסירט. כ'האב געליינט דעם ערשטן טייל, אין וועלכן דער מחבר ווייזט אָן אויף א סטאגנאציע פון דעם גייסטיקן יידישן לעבן. ער פרעגט, צי זענען נאָך פארהאן סימנים פון א לעבעדיקער יידישער קולטור און צי גייט אונזער יוגנט, די טרעגערן פון אונזער רוחניות לעתיד אויף יידישע וועגן? כ'האב דאן געליינט ווייטערע טיילן און ס'האט זיך באקומען דער רושם, אז א ראָמאנטיקער, וועלכן ס'האט געפּאקט די פּוסטקייט פון די קרייזן, מיט וועלכע ער קומט צוזאמען, ווי ס'פעלט יעדער שטרעבן נאָך גאנצקייט און אויפריכטיקייט צו זיך, האט זיך פארבענקט נאכן אלטן, נאכן געוועזענעם און גלויבט, אז ס'איז מעגלעך צו געפינען נייע פאָרמען פארן אלטן לעבנס-שטייגער און האפט אויף א קאָמפּראָמיס פון אלע פּאָזיטיווע און אויפבויענדיקע כוחות, כדי צו דערהאלטן דאס יידישע עס צו מאכן אייגנארטיק און אָריגינעל כלפּי דעם „נישט-יידישן", דעם פרעמדן, וואס נעמט אונז ארום אומעטום ווו מיר געפינען זיך, צו אלע צייטן און ביי אלע פעלקער.

א: איך בין אויך נישט באפרידיקט פון די אלע פּראָגראמען און נוסחאות פון וועלט-אנשויונגען, וועלכע הערשן היינט אויף דער יידישער גאס. כ'געפין אין זיי עכאָס פון באוועגונגען און אידעען, וועלכע קומען פון דרויסן און וואס ווערן ביי אונז קאריקירט. איך טראכט שוין יארן לאנג דעריבער, אז מ'קאָן נישט מעסטן אונזערע פארהעלטנישן און ווערטן מיט אייראָפּעאישע מאסן, ווייל זיי טרעפן נישט צו. וועלכע פראגע, וועלכן פּראָבלעם וועסט נאָר נעמען, וועסטו זיך דערפון איבערצייגן. זוך א דעפיניציע פאר „פאָלק". ס'איז נישט ראסע, נישט רעליגיע, נישט פארגאנגענהייט נאָר שפּראך און חילן צום שטאט, די וויכטיקסטע סימנים פאר די אייראָפּעאישע פעלקער. פּרוּוו אריינפּאסן דאס יידישע פאָלק אין דער דעפיניציע און ס'וועט נישט מעגלעך זיין. פּרוּוו טיילן ביי אונז פאָלק פון רעליגיע און ס'איז אויך שווער. ס'איז ווי אן אָביעקט און זיין שאָטן. און די אלע, וועלכע ליידיקן זיך אויס פון איינער פון די צוויי העלפטן, דערמאנען אין פּעטער שלעמיעל, וועלכער פארקויפט פון זיך זיין שאָטן... עפּעס אנדערש זענען מיר און עפּעס אנדערש זענען זיי.

ב: ווענן אונזער אנדערש זיין וועלן מיר א צווייט מאָל דיסקוטירן. אצינד לאָמיר זען, צי איז מעגלעך דער קאָמפּראָמיס, וועלכן יעקב הלוי שלאָגט פאָר אלס ענטפער אויף דער קולטור-נויט. ער איז נישט אויסגעהאלטן אין זיין קריטיק, ער איז זיך סותר און זיינע אונטערזוכונגען וועגן דעם און יענעם, ער זעט נאָר פון אויבן געוויסע דערשיינונגען, און נישט זייער מקור און זייער טיפקייט — אבער דאס אלץ ווערט פון סעקונדערער באדייטונג, ווייל ער גיט א תשובה און ס'איז נענוג צו אונטערזוכן און צו זען צי די פארענטפערונג איז אויסגעהאלטן. ער זאָגט: מיר מוזן אנקניפּן אין דער „אלטער קולטור", פארגעסט אבער, אז די „אלטע קולטור" איז נישט קיין פּראָדוקט פונם „ריין יידישן גייסט" אָן שום פרעמדע השפּעות, אז תמיד, זייט מיר זענען א היסטאָריש פאָלק אדער רוף עס קאָנסענזוס, האבן מיר, לעבנדיק אינאיינעם מיט אנדערע פעלקער אויפגענומען פארשידענע השפּעות און „פרעמדע" עלעמענטן (מיטן ווארט „פרעמדע" זינדיקט מען צו פיל, ווייל מ'קאָן נאָר רעדן פון געוויסע ניואנסן. ביי די פארשידענע שאפונגען פון די פעלקער, האט דער גייסט פון דעם אָדער יענעם קולטור-קרייז, די קולטור פון דער אָדער יענער לאנדשאפט מער בשותפותדיקס ווי אָפּגעזונדערטס פון א צווייטן גייסט און פון א צווייטער קולטור) זאָלן מיר אָנקניפּן אין דער „אלטער קולטור" ווייל זי איז געהייליקט מיטן שטויב פון די דורות מיטן בלוט פון מארטירער, אָדער מיט דער בלאָער שיין פון אונזער ראָמאנטישן בענקען, פון אייביקן וועלן צוריקגיין צו דעם, וואס מיר האבן פארלוירן?

אָדער ווייל די פאָרמען זענען פארגליווערט און קאָנסערווירט, דערפאר מוז מען אין זיי אָנקניפּן?

און ווייטער:

מ'זאָל לערנען העברעאיש, ליב האָבן יידיש, האלטן יידישע ימים-טובים, מיט נייע פאָרמען (סכות ווי וואָכן-ענד, שבועות ווי זונ-ווענד-פייער, פּסח ווי תחית המתים פון דער נאטור? ?) היטן די מנהגים (מיר זענען א פאָלק פון מנהגים און נישט פון ריטן, זאָגט יעקב הלוי) האבן א געזונטע באציונג צו דער קולטור פון דער איבריקער וועלט, שאפן א קרן התורה, די תורה איז דער אוצר — פון אונזער פאָלק — דער ציוניזם, קומענדיק פון דער פרעמד, האט געהאט א געוויסע באדייטונג, אבער ער איז נישט דאס, וואס מ'דארף און וואס מ'זוכט? ?... די קולטור-געמיינדע זאָל ווערן א קולטור-געמיינדע פאר אלע ריכטונגען און שטרעמונגען.

ווי אזוי געפעלט דיר די תשובה אויף דער אידעאישער נויט?

יעקב הלוי פארגעסט, אז אידעאָלאָגיעס האבן אין זיך דאס באשטרעבן צו זיין אבסאָלוט. צו פארענטפערן אליין אליין אָן א שום הילף פון אנדערע אידעען. און אז א קאָמפּראָמיס צווישן אידעאָלאָגיעס איז בכלל נישט מעגלעך.

אָדער מ'פּרעדיקט יידישקייט אויפן סמך פון דער יידישער טעאָלאָגיע, יידישקייט מיט תרי"ג מצוות און מיט תורה, תפילה, עבודה און צדקה, גאנץ ווי א מאָל, אָדער נאציאָנאליזם, פון דער אָדער יענער שיטה, מיט ארץ-ישראל און די פאָנדן און קאָנ-

יוועלן און זייגערס בוכהאלץ, נאר רינגפלאץ 6 — 29 יאָר דאס פאר־טרויען פון די קונים.

פונעם וויסנשאפטל. אינסטיטוט

קעגן די בלבולים פון ה׳ נייגער

ווי באוווּסט האָט זיך מיט א צייט צוריק באוויזן אין דער פויליש־יידישער פרעסע א רייע באשול־דיקונגען פון א געוויסן ה׳ נייגער קעגן ייוו״א. אויך אין רומעניע זענען זיי איבערגעדרוקט געוואָרן בשעת דער אַנוועזנהייט פון ה׳ טשערניכאָוו. ה׳ סע־נאטאָר עבנער האָט אין זיין ארטיקל „ווילנע און ירושלים״ זיך אויך אפגעשטעלט דערויף. ה׳ טשער־ניכאָוו, שיקט אונז צו א קאָפּיע פון א בריוו, וועלכן ער האָט פארעפנטלעכט אין דער „אָסטיידישער ציַיטונג״ נאכווייזנדיק אז אלע באשולדיקונגען זענען נישט אמת. מיר נעמען ארויס פאָלגנדיקעס:

... אָט ווערט אין נייגערס ארטיקל מיט פאטאס אָנגעוויזן: „ווי קאָן מען זיך דען אויסמאלן אן אנדער באציאונג צו דעם לעבעדיקן העברעאיש ביי אן אינסטיטוציע וואס נאָטירט אין אירע אָפיציעלע קאטאלאָגן די העברעאישע שפראך צווישן די „פרעמדע״ שפראכן, צוזאמען מיט רוסיש, דייטש א. דגל.״

עס מאכט באמת א געוויסן איינדרוק, איז אָבער די מעשה, אז דאס איז פשוט א ליגן. דער ייווא האט בכלל ביז איצט נישט ארויסגעגעבן קיין אָפיציעלן קאטאלאָג, און אין די אינגעווייניקסטע קארטל־קאטאלאָגן, סיי אין דער ביבליאָטעק, סיי אין ארכיוו, סיי אין דער עטנאָגראפישער קאָמיסיע א. א. וו. איז דער מאטעריאל געאָרדנעט אין איין איינהייטלעכן אלף־בית, לויט זאכלעכע אָפּטיילונגען, נישט לויט דער שפראך.

עס איז ווייטער נישט אמת, אז אויף דער אויס־שטעלונג פון 1927 איז די העברעאישע פרעסע געווען איגנאָרירט. אין דעם זאל, וואָס איז געווען באַ־שטימט פאר דער יידישער פרעסע (אין אלע שפראכן) פון יאר 1926, זענען געווען אויסגעשטעלט אלע אויסגאבעס, בתוכם אויך אלע העברעאישע, וועלכע דער אינסטיטוט האָט צו יענער צייט פאר־מאָגט. און אויב העברעאישע אויסגאבעס זענען געווען אין א קליינער צאָל, דערקלערט זיך קודם כל מיט דעם, וואס אויף דער וועלט גייען בכלל ארויס מער יידישע פעריאָדישע אויסגאבעס ווי העברעאישע, ווי אויך מיט דעם פאקט, וועלכן מיר דארפן מיט באַ־דויערן אונטערשטרייכן, אז נאָך ביז איצט שיקן נישט צו אלע העברעאישע רעדאקציעס זייערע אויסגאבעס צום אינסטיטוט, הגם מ׳האָט זיי מכוה דעם נישט איינמאל געבעטן.

עס איז גרונטפאלש די באהויפּטונג פון ה׳ נייגער, אז „אין דעם ביבליאָגראפישן יארבוך, וואס דער אינ־סטיטוט האָט ארויסגעגעבן, זענען רעגיסטרירט געוואָרן 12000 ארטיקלען, וועלכע באשעפטיקן זיך מיט פאר־שידענע טעמעס פונדער געשיכטע. די ארטיקלען, וואס זענען דערשינען אין העברעאיש, זענען נישט רע־גיסטרירט געוואָרן״. איינדערעמתן נעמט די רעגיס־טראציע פון דער ביבליאָגראפישער צענטראלע פון ייווא ארום נישט נאָר יידיש, נאר אויך העברעאיש און אפילו יודאיקא אין אלע אנדערע שפראכן.

איר קענט דאס איבערליינען אין דער הקדמה צום ערשטן ביבליאָגראפישן יארבוך, און איר וועט זען, אז דארט איז ספּעציעל אנגעוויזן אויף דעם גרויסן שאָדן, וואס קומט ארויס פון דעם, וואס פון די העברעאישע פארלעגער האָט כמעט קיינער נישט געענטפערט אויף די פילמאליקע ווענדונגען וועגן צו־שיקן זייערע אויסגאבעס.

מען דארף אונטערשטרייכן, אז אין דעם פרט איז א דאנק אונזערע באמיאונגען די לעצטע צייט אריינגעטרעטן א געוויסע פארבעסערונג און ממילא ווערט אויך די רעגיסטראציע פון העברעאישן מא־טעריאל פולשטענדיקער.

... דער אינסטיטוט איז א וויסנשאפטלעכע אָר־גאניזאציע, ער איז ביי קיינעם נישט בודק קיין כשרות. עס איז גענוג א פּאָזיטיווע באציאונג פשוט צו דער יידישער קולטור און שפראך, די אנער־קענונג פון איר וויכטיקייט און באטייט פאר אונזער נאציאָנאלן לעבן (וואס ווערט אם בעסטן אנטפלעקט למעשה, און וועלן העלפן צו בויען דעם יינגען בנין פון ייווא), כדי אזוינע מענטשן זאלן פארעכנט ווער פאר אונזערע פריינט.״

———

רומענישע ליטעראטור

ליוויאו רעבריאנו, קראישאָרול.

ליוויאו רעבריאנו געהערט צו די דיכטער פון זיבנבירגן, וואס בילדן דעם שטאָלץ, פון דער רו־מענישער ליטעראטור. באוווּסט נאציאָנאל, דערהויבט ער זיך דורך דיכטערישער קראפט צו עכט מענטשלעכער גרויס. ער האָט נישט דעם בלויזן ער־נייץ צו שילדערן און צו באשרייבן. ער ווענדעט זיך נישט נאָר צו אונזער אויג און צו אונזערער איינ־בילדונג, ער בלייבט נישט סלעבן אויף דער אָבער־פלעך פון די דערשיינונגען. ער גראָבט טיף און דעקט אויף טראגישע שיקזאלן פון נעכטן און פון היינט.

מיר יידן פרעגן, אז מיר הערן א נייעם נאָמען, וואס פאר א פארהעלטניש האָט דער באטרעפנדיקער צו אונז. די פראגע איז באזונדערס באגרינדעט, אז זי באטרעפט א דיכטער. אונזער פאראדאָקסאלע שטעלונג אינ׳ם לעבן פון די פעלקער מוז און זאל יעדן טיף דענקנדיקן מענטשן זער אינטערעסירן און מ׳וואָלט שוין געקאָנט שרייבן א שטודיע „דער׳ ייד״ אין דער רומענישער ליטעראטור״. איך וויל נאָר דערמאָנען, אז די בעסטע רומענישע נאָוועלע „די פסחא־פאקל״ פון פאראדשיאלע באהאנדעלט א יידיש טעמע. אויך רעבריאנו האָט באהאנדעלט אין איינער פון זיינע קריגס־נאָוועלן די טראגיק פון א יידיש לעבן. א יידישער זעלנער ווערט אויף דער פראָנט א גוטער קעמפער א׳ן לעבט מיט די פויערן־סאָלדאטן, אלטע באקאנטע, זייער גו״ט. באקומט אבער די קאָמפּאניע א נייעם אָפיציר, אן אנטיסעמיט, וואס וויל אויס דעם יידישן זעלנער מאכן א פארעטער. ער שיקט דעם יידן ארויס אויף די אָקאָפּעס ער זאל אריבערגיין צו די דייטשן. דער יידישער זעלנער אבער הענגט זיך אויף, געפונענדיק זיך צווישן די צוויי פיינטלעכע מהנות. דאס איז מיט גרויסער פסיכאָלאָגישער קונסט געשילדערט און אין אן אבסאָלוט נייטראלן טאָן געהאלטן, אונטער־שטרייכנדיק באזונדערס דאס גוטע לעבן צווישן דעם רומענישן פויער און דעם יידישן קליינהענדלער.

און זיין נייעם היסטאָרישן ראָמאן, קראישאָרול (דער פרינץ) שילדערט ל. רעבריאנו דעם אויפ־שטאנד פון די זיבנבירגער רומענישע פויערן קעגן די אונגארישע געוואלט־הערשאפט. אונטער דער אָנ־פירונג האָריא, קלאָשקא און קרישאן אין דער צייט פונם האבסבורגער קייזער יאָזעף דעם צווייטן. דער הויפּטאינטערעס ווענדעט זיך צו דעם אָנפירער האָריא. דערפילט מיט ליבע צו דעם פּראָסטן עולם, זעענדיק מיט שמערץ, ווי די רומענישע פויערן ווערן אונטער־דריקט פון די אונגארישע מאגנאטן, געפונט ער אין זיך, דער איינפאכער פויערסמאַן, די קראפט צו אָר־גאניזירן א גרויסן אויפשטאנד. אין אָנהויב האָט ער א גרויסן דערפאָלג. ער באקומט דעם נאָמען קראי־שארול, דער פרינץ.

אָבער גיך ווערט ער פון די פריינט פארלאָזט און צום סוף געפונען זיך די פארעטער, וואס ליפערן אים אויס צום פיינט. ער געפונט א שרעקלעכן טויט. ער שטארבט אבער אזוי ווי ער האָט געלעבט, אלס העלד, אלס ריינער מענטש, וואָס האט נאר געוואלט א ביסל דערלייכטערן דאס לעבן פון די אָרעמע, שווער באדריקטע ברידער.

ליוויאו רעבריאנו האט געוויס געוואלט שרייבן קודם כל דעם ראָמאן פון דעם רומענישן העלד און מארטירער האָריא. דאס בוך באקומט א טיפערע באַ־דייטונג. האָריא ווערט אזוי צון א סימבאָל פון אלע די גרויסע איבערמענטשלעכע געשטאלטן, וואס האבן זייער לעבן אוועקגעוואָרפן אויס ליבע צו די שוואכע און פארפאָלגטע. דער ראָמאן באווייזט אבער נאָך עפּעס אנדערש. ער באווייזט, אז די וועלט־געשיכטע גייט א לאנגזאמען, אָבער זיכערן וועג. די גערעכטיקייט פאָדערט אָפט א סך בלוט און טרערן. דעם קורצ־זיכטיקן מענטשן קען זיך א סך מאָל אויסדאכטן, אז דאס בארבארישע און אומגערעכטיקייט איז שטארקער. צום סוף איז דאָך גובר דאס בלענדענדיקע ליכט פון פרייהייט און גערעכטיקייט. האָריא האט א שרעק־לעכן טויט געהאט און דאָך איז ער נישט אומזיסט געשטאָרבן. זיין אומשולדיק פארגאָסן בלוט האָט באַ־זיגעלט דאס רעכט פון זיין פאָלק, פון יעדן פאָלק אויף א פרייעם און גליקלעכן לעבן.

דוד רובין.

———

גרעסן, און די פירערס אין דעם גאנצן אפאראט, וועל־בער איז נויטיק און וויכטיק; אָדער יידישקייט, אויפן ספק פון א יידישער וועלטלעכער קולטור, מיט יידיש אלס שפראך פונם פּאָלק אלס פארווירקלעכונג פון אונזערע היינטיקע שאפונגס־מעגלעכקייטן, מיט דער סאָציאלער באפרייאונגס־אידעע פאר די ייד. מאסן; אָדער מ׳גלייבט אין דער יידישער מיסיע, וועלכע באַ־שטייט אין אונזערע ליידן און פיין, אין אונזער צעזייט־און צעשפּרייט־זיין צווישן די פעלקער און אונזער באהעפטן זיך מ׳ט אלע קולטורן און זיי פאריידישן, ד. ה. דערהויבן צו די העכסטע מדרגות פון אבסטראק־ציע, זיי אויסטון אלע לבושים פון גשמיות און שאפן נאר „אמתע״ און „הייליקע״ סיסטעמען פון געטלעכקייט, באציונגען פונם מיקראָקאָסמאָס צום מאקראָקאָסמאָס..

יעקב הלוי פארגעסט, אז די אידעאָלאָגיעס פירן צווישן זיך צן אמביק מחלוקת, א פארביטערטן קאמף פונקט ווי די באשעפערס פון די אידעאָלאָגיעס, פונקט ווי די, וועלכע באנוצן זיך מיט די „אבסאָלוטע״ אידייען און „הייליקע״ סיסטעמען, כדי צו דערהאלטן זייער מאכט איבער די אנדערע, וועלכע זיי מאכן פאר זיך אלס אָביעקטן־פאר זייער באקוועמען און לייכטן לעבן: אז די אלע, וועלכע באטראכטן העברעאיש אלס נא־ציאָנאלע שפראך, פאראכטן דעם פרעמדן זשארגאָן און די מאסן וועלכע באנוצן זיך מ׳ט אים, אז די יידישיסטן הויבן אָן די יידישע געשיכטע זייטן דייטשן מיטל־אלטער. אז די אָרטאדאקסן, וואס שטייען אויפן שטאנדפונקט פון דער תורה, באציען זיך מיט ביטול צו די חכמות פון די אומות העולם, ווייל זיי געפונען אין די וויסנשאפטן נישט מער ווי אינסטרו־מענטן פאר מאכט און נישט קיין וועגן צו גאָט און אז דער פרינציפּ פון זיין א ייד אין שטוב און א מענטש אין גאס — פון האבן א געזונטע באציונג צו דער אייראָפּעאישער קולטור און האלטן אין שטוב יידישע מנהגים און ימים־טובים איז א צוויי־פּנים־דיקייט, וועלכע האט שוין אד־אבסורדום געפירט דעם משכיל. . .

און ס׳איז דאס שווערסטע צו באשאפן סינ־טעזן און נאר פערזענלעכקייטן זענען סינטעטיקער און, אלע, אלע אנדערע נויטיקן זיך אין קלארע פראָג־ראמען מיט בולטע פאָדערונגען און צילן. און אז ס׳איז נאך שווערער איצט צו זיין צופרידן מיט די גייסטיקע באוועגונגען, ווייל אלץ איז ווידער פּראָבלע־מאטיש, אלע דערקענטנישן אומגעוואָרפן פון ספקות, אלע סיסטעמען אויף וואקלענדיקן באָדן און אלע פּראָבלעמען פון מענטש צו מענטש, פון מענטש צו דער געשיכטע, פון מענטש צו דער וועלט, שטייען ווי צום אָנהויב, נישט פארענטפערט, נישט קלאר און מיט גרויסע פראגע צייכנס.

יידן און יידישקייט געפונען זיך אין דעם קאָאָס־האָד פון דעם אָקצידענטאלן בין השמשות — דאס קאָן מען נאָר פעסטשטעלן, אבער רעצעפּטן געבן צום אָפּהעלפן איז נישט מעגלעך!

א: און איך מיין, אז מיר געפונען זיך ביים אָנ־הויב פון א רעליגיעזער רעגענעראציע, וועלכע וועט זיך שפייזן פונם אלטן יידישקייט. א סך סימפּטאָמען ווייזן דערויף.

אברהם שטיין.

———

דאס פארכישופטע פאס

(א כינעזיש מעשהלע)

נאכדערציילט פון אליעזר שינדלער.

א פויער האט אמאל אויסגעגראָבן אויף זיין פעלד א גרויס ערדן פאָס.

אהיימגעבראכט אין שטוב אריין, האט ער דאס פאס גענומען אויסרייניקן, איז אים די בארשט אריינ־געפאלן אין פאס אריין, און דאס פאס איז פלוצים געוואָרן פול מיט בערשטלעך. און וויפל מ׳האט פון דארט ארויסגענומען, זענען אלץ צוגעקומען נייע, נאָך און נאָך..

דער פויער האט די בערשטלעך פארקויפט און זיין בני־בית מפרנס געווען בכבוד. א מאל איז דער פרוי פונם פויער, נישט ווילנדיק, אריינגעפאלן אין פאס אריין א גילדענע מטבע, זענען די בערשט־לעך תיכף נעלם געוואָרן און שטאָט זיי, האבן זיך אין פאס באוויזן גילדענע רענדלעך אָן א שיעור, אָן אן ערך... איז דער פויער געוואָרן א גרויסער עושר וואָרים ער האט פון דעם פאס געצויגן רענדלעך, וויפיל זיין הארץ האט נאר געגלוסט...

דער פויער האט ביי זיך אין שטוב געהאלטן זיין זיידן, א שוואכן איינגעשרומפּענעם זקן, וואס האט שוין מער נישט געקאָנט ארבעטן. האט אים דער פויער אנידערגעשטעלט ביים פאס מיט א גרויסער קווארט אין דער האנט, און דער אלטער האט כסדר געמוזט שעפן רענדלעך ביי טאג און ביי נאכט אָן אן אויפהער, אָן א סוף... איז דער זקן מיד געוואָרן, האט זיך זיין איינינקל, דער פויער, אויף אים געביי־זערט, אים מצער און שופך־דם געווען...

אמאל איז דעם זקן ביי דער ארבעט נישטגוט געוואָרן, ער איז אריינגעפאלן אין פאס אריין און דארט געשטארבן. כהרף־עין איז דאס פאס געוואָרן פול מיט טויטע זקנים, אלץ מער און מער...

דער פויער, דער רודף אחר הממון, האט געמוזט דינגען מענטשן, די מתים ארויסצושלעפּן און זיי מקבר צו זיין. דאס האט אים געקאָסט זער א סך געלט, זיין גאנצן פארמעגן ווען ער האט געמוזט אוועקגעבן דאס לעצטע רענדל, איז דאס פאס צעבראכן געוואָרן און ער איז געבליבן אָרעם ווי ער איז געווען. . .

———

בריוו צו די „טש. בל.״

צוויי ליטערארישע אָוונטן פון יואל מאסטבוים.

השובע רעדאקציע!

די צוויי אָוונטן פון יואל מאסטבוים האבן אויפ־געוועקט אביסל דאס וואכנדיקייט, וואס האט זיך אזוי פעסט באזעצט אין אלע ווינקאלעך פון אונזער געזעל־שאפטל. לעבן. דער גאסט האט אונז באהעפט מיטן גייסט פון דעם גרויסן פרץ׳ן, וועגן וועמענס ווערק דער השובער שליח פון דער פויליש־יידישער שרייבער־משפחה האָט אויף אזא מייסטערהאפטן אופן רעפערירט.

ס׳איז געוונטשן, אז דער ווארשעווער שרייבער־עולם זאל זיך יעדעס מאל דערמאנען אין אונז, דורך אפטע טורנעען פון יידישע שרייבער, וואס דאס וועט ברענגען צון א דערנענטערונג צווישן אונז און דעם יידישן כבוץ פון פוילן.

אגב א יישר כח דעם רעזשיסאר פון היגן טעאט־ראלן קרייזל פאר זיין מי בעתן דורכפירן די דער־מאנטע ביידע אָוונטן.

פנחס גאָלדענבערג

ליפקאן.

———

טשערנאָוויץ, דעם 20־טן יענער 1930.

נר.: 500/30.

מודעה.

די געהתמעטע יידישע קהלה איז מודיע, אז זי האָט צו פארדינגען א רייע געשעפטס־לאָקאליטעטן אין דער רעאליטעט פון דער „היינריך און יאָזעפינע וואגנערשער שטיפטונג״ האטעל צענטראל (ראטהויז־שטראז 6 און ליליענגאס 5 ווי אין אירע רעאליטעטן „יידיש הויז״ אלעקסאנדריאפלאץ נר. 8 און סוהריש בעט־הויז (הייליקנקרייצפלאץ נר. 4) פונם 1־טן מאי ד. י. אָנגעהויבן.

רעפלעקאנטן מוזן איבערייכן זייערע אָפערט ביילעגנדיק א וואדיום אין א סכום פון 10 פראָצענט פונם אָפּירירטן דירה־געלד פאר א יאָר ביז שפע־טעסטענס דעם 15־טן פעברואר 1930, 12 א זייגער אכמ. אין דער ביורא פון דער קהלה.

די קהלה לאזט זיך פריי צו ווילן די אָפערטן נישט נעמענדיק אין אכט די הויך פונם געבאטענעם דירה־געלד.

אָפערענטן, וואס רעפלעקטירן אויף די לאָקאלן אין יידישן הויז אדער אין סוהרישן בעטהויז זענען מחויב צו האלטן זייערע לאקאלן פארמאכט פון פרייטיק אוונטס ביז שבת אוונטס.

פארשפעטיקטע אָפערטן אדער אזעלכע, וואס זענען אָן א וואדיום, אדער נאכטראגס־אָפערטן, וועלן באטראכט ווערן אלס נישט אריינגעקומענע און וועלן נישט באריקזיכטיקט ווערן.

די אָפערט־תנאים קען מען דורכליינען אין ביורא פון דער קהלה (טיר נר. 5) און איז יעדער אָפערענט מחויב ביים איבערגעבן זיין אָפערט, זיי צו אונטער־שרייבן און צו דערקלערן, אז ער נעמט אָן די באַ־דינגונגען.

דער קהלה־זשערענט:

א. פ. יעקב וויזשניצער.

צוליב די גרויסע רעזערוון אין ווינטער־סחורות
מענטל פאר דאמען | איבער־רעק מיט פעלצקראגנס
פוטערס פאר הערן | קינדערמענטל
הויפטשטראז 15 (דאָראהויף)

40%

בילעקער פאר א קורצער צייט ביי
אָסקאר דאַווער
הויפטשטראז 15 (דאָראהויף) טשערנאָוויץ

זרובבל אין רומעניע.

דער באקאנטער קולטורטוער, ליטעראט און זשורנאליסט, פירער פון וועלט־פארבאנד „פועלי־ציון" זרובבל קומט די טעג קיין„רומעניע. ער וועט אָפהאלטן א רייע לעקציעס אויף אָט די טעמעס:

1) אויפן וועג צו א נייער קולטור;
2) די לערע פון די פאלעסטינער געשעעניש;
3) אמונה, אפיקורסות און פראָלעטארישע וועלט־אנשויאונג;
4) פון פרץ ביז לייוויק;
5) קידוש־השם אין לעבן, ליטעראטור און אויף דער בינע;
6) באַראָכאָוו און באַראָכאָוויזם;
7) צון א יידיש לאנד, (קרים, פאלעסטינע און בירא־בידזשאן);
8) פון שלום־עליכם׳ס „טוביה דער מילעכיקער" ביז בערגלזאָנס „בירגער וואָלי ברענער";
9) די שטים פון געוויסן (די פאל. געשעענישן אין לייוויק—מנחמ׳ס ארויסטריט פון דער „פרייהייט");
10) אויף יענער זייט עקוואטאָר, (ארגענטיניע, צורוגוואי און בראזיליע);
11) פון אטלאנטיק ביז פאסיפיק, (3 מאָל אין די פאריייניקטע שטאטן און קאנאדע).

שטעט, וואָס ווילן איינאָרדנען לעקציעס, דארפן זיך ווענדן אויפן אדרעס:

M. Surkes, Cernăuţi, Wechslerg. 12.

ייד. וויסנשאפטלעכער אינסטיטוט.

קאָנקורס

פון דער עטנאָגראפישער קאָמיסיע

די עטנאָגראפישע קאָמיסיע שרייבט אויס א קאָנקורס אויף די בעסטע און רייכסטע זאַמלונגען פונם

מלחמה־פאָלקלאָר

וואָס איז אויפגעקומען אין די מלחמה־יאָרן און שפיגלט אָפּ דעם קריג אין אלע זיינע פאזעס, ווי למשל:

מעשיות, לידער וועגן אָנהויב פון דער מלחמה, וועגן גירושים, פליטים („ביעזשענצעס"), פאָגראָמען פון דער צייט פון פארשידענע אָקופאציעס, צוואנג־ארבעט־לאגערן, לאזארעטן, תפיסות;

מעשיות, לעגענדעס אָדער פארשידענע אויסרעכנונגען (גימטריאות), געשאפן אין דער צייט פון דער מלחמה;

סאָלדאטן־לידער אָדער מעשיות פון פריזיוו, פונם פראָנט, פון געפאנגענלאגער;

איינגלויבענישן און זאבאבאָנעס, פארשפרייט אין דער מלחמה;

נייע ווערטער, אויפגעקומען אין דער צייט פון דער מלחמה, פאראָדיעס אויף דייטשע ווערטער (פרויערקארטן אנשטאט דויערקארטן און אנדערע);

וויצן און אנעקדאָטן, פון דער וועלט־מלחמה (וועגן קייסאָרים, מלחמה־פירער), וואָרטשפילן און אנעקדאָטן, וואָס האבן זיך גענומען פון נישט פארשטיין איינער דעם אנדערן, וועגן מוטיקייט און פחדנות, איבערגעבן זיך אין געפאנגענשאפט א. א. וו.

די מאטעריאלן פארן קאָנקורס דארפן אריינגעשיקט ווערן ביזן 15־טן אפריל 1930. עס ווערן באשטימט פאָלגנדיקע פרעמיעס:

ערשטער יאָרגאנג אמעריקאנער פנקס פון ייוואָ
ערשטער באנד היסטאָרישע שריפטן פון ייוואָ
ערשטער באנד עקאָנאָמישע שריפטן פון ייוואָ
ארכיוו צו דער געשיכטע פון יידישן טעאטער און דראמע ב׳ 1.

די מאטעריאלן דארפן זיין געזאמעלט און פארשריבן לויט אונזערע כללים פאר זאמלער. אויב איר האָט זיי נישט שרייבט אונז וועלן מיר זיי אייך צושיקן. די נעמען פון אלע אנטיילנעמער אין דעם קאָנקורס וועלן זיין געדרוקט אין די ידיעות פון ייוואָ.

מיט אלע אָנפראגעס זיך ווענדן אויפן אדרעס:

Zydowski Institut Naukowy, W. Pohulanka 18, Wilno.

וויכטיק פאר וויזירטע קיין נאָרד־אמעריקע פונם יאָר 1923.

דער אמעריקאנער קאָנסול אין בוקארעשט האָט באקומען א געוויסע צאָל נומערן פאר עמיגראנטן, וועלכע באלאנגען צו דער רוסישער קוואָטע און האָבן וויזירט (דערצו געהערן יאָר 1923 אויך די געבוירענע אין בעסאראביע). אלע וויזירטע פון דער דערמאָנטער קאטעגאָריע ווערן אויפגעפאָדערט אריינצוטראָגן זייערע דאָקומענטן אין ביוראָ פון „היאס־עמיקדירעקט", טשערנאָוויץ סטר. לאסקאר לוציא 1, ווי זי ווערן פארעגיסטרירט. דאָ וועלן זיי אויך באקומען אלע נויטיקע אינפאָרמאציעס.

אבאנירט דעם אומאָפהענגיגן ארגאן „טשערנאוויצער בלעטער".

פעלץ־סעזאָן 1929—1930
איינלאדונג.
פעלץ־אטעליער
ל. גיפס
טשערנאוויץ
סטר. רעזשעלע פערדינאנד 18
(הויפטשטראָז 18)
אימפאָרטירט פעלץ־לאנער דירעקט פון לייפציג.
ערשטקל. בריטשוואנץ־פערזיאנער
אויך פעלצמענטל פון 10.000 ליי און העכער
אריגינאל בערלינער
או ווינער מאדעלן.
פיינסטע נאָך מאָס ארבעט
פון איינענע ווי אויך פון מיטגעבראכטע מאטעריאלן.

Dr. P. Lieber
שפעציאליסט פאר אינערלעכע קראנקהייטן
oo און עלעקטרישער טעראפיע oo
האט פארגרעסערט זיין
אינסטיטוט פאר פיזיקאלישער
און עלעקטרישער טעראפיע
אין דער
דר. רייסגאס 20 א.
דיאטערמישע באהאנדלונג פון די רעומאטישע מוסקלן און גלידער־שמערצן, קאָמבינירטע באהאנדלונג פון דיאטערמיע און קווארץ־ליכט פאר אסטמא בראנכיאלע און אנגינא פעקטאָרים.
באשטאלונגען מיט הויך־זון ארזאנוואליזאציע.

די „טשערנאָוויצער בלעטער"

האבן צוו. א. פארעפנטלעכט

אין יאָר 1929:

פּאָליטיק אוןווירטשאפט:

פון פ. א—ל.: די הויפטשולדיקע אָן דער קאטאסטראָפע, ענגלאנדס יאנוס־געזיכט; ז. בעגין: גייסטיק גוזעלשאפטלעכער באנקראָט, מפלה פון דער קאָראָבקע; הייגריך דעליגדיש: וועגן קאָנזום־קאָפעראטיוון, סכנה פון א מענטשן־איבערפראָדוקציע, די נייע סעקסועלע מאָראל, באפעלקערונגס־פראָבלעמען אין פזרה, קינדערשטערבליכקייט און קינדער־ארבעט, שטאָדט און דאָרף, מגפות און הונגערס־נויטן, די גרויסע וואנט, פריוואט־קריזיסן; דר. מ. דיאמאנט: גלגולים פון יידישער אויטאָנאָמיע; א. ד.: א יאָר נאצ.־צאראנ. רעגירונג; נ. הובערמאן: די פארייניקונג פון דער ייד. ארבעטערשאפט אין א״י; י. זינגער: פאלסיפיקאציע, גליקן פון נייעם צאָל־טאריף, שווערער קריזיס נאָכן גערעטעניש, אימאָראליטעט פונם קאפיטאל; ב. טוטשינסקי: רומענער און יידן; א. מ.: מארשאל דער דיקטאטאָר; ש. א. סופר: אינ׳ם קאמף פאר דער קהלה, זשאָינט אויף נייע וועגן, דער גורל פון דער יוגנט, דער פיינט פון דרויסן, צום נייעם שול־יאָר, מופר השכל פון לופעני, די קאָמעדיע נייט ווייטער, נאָר וואלן, דעמאָקראטישע זשערענטשאפט; ספעקטאטאָר: יידישע פאָליטיק, ענגלישע וואלן, מאָראלישער קריזיס, אויפן שייד־וועג, פעלקערבונד און פעלסערבאפרייאונג, פארלאמענטאריזם אין רומעניע; ש. ערנסט: בריוו פון א״י; י. שקאָלניק: בריוו פון בעלגיע.

קולטור און קריטיק:

פון מ. אלטמאן, י. מ. ווייסנבערג, א. אסתר׳ס: שטארבט יידיש אין אמעריקע; י. בערנפעלד יידישע בוכפראָדוקציע 1926/27; מלחמה אין שפיגל פון ליטעראטור, יידישע וויסנשאפט, מאנגער׳ס שטערן אויפן דאך, דער ווילנער צוזאמענפאָר, קנוט האמסון, דר. צינבערגס געשיכטע פון ליטעראטור ביי יידן; דר. דיאמאנט: לערנערס בילדער, וויסנשאפט און לעבן; ה. דעליגדיש: קארל קויטסקי; ב. טוטשינסקי: ספאזמען פון רויטן געלעכטער, א זוניגער טאלאנט, פרץ הירשביין אין א״י; א. טווערסקי: טעאָדער הערצל; י. כמאראווסקי: באפאראבער אפאראגיע, 20 יאָר שאפן פון בערגלזאָן, די מאָדערנסטע רוסישע ליטעראטור: עינבורג, גלאדקאָוו, גרעבענשטשיקאָוו; דר. י. זילבער: מעדיצין און אבערגלויבן; י. נאגעלבערג: ב. טראַיון; ש. א. סופר: קויטסקי און דער ציוניזם, גראפאלאָגיע און גראפאלאָגן, ב. באָראָכאָוו; ס. מ.: דער הרס אויף יידישע שרייבערס; דר. עלנער: צום פראָבלעם פון א וועלטשפראך; ה. שעכטער: ייוואָ פובליקאציעס און יידיש ליינער.

דיכטונג:

פון מ. גאָלדענבערג, ק. קלינער, א. טווערסקי, א. שינדלער, חיים וואָלמאן, א. אקסנפעלד, י. טראכטנבערג, י. ש. גרובער, א. מאיאנסקי, מ. סעגאל, י. לערנער, ש. צאלמאזאָן, י. שקאָלניק, ה. ראָבינזאָן, ל. דרוקער, ווינשטיין, שנאבל א. א.

טעאטער, נאָטיצן, זכרונות, בריוו:

פון ה. ג.: פון מיין נאָטיץ־ביך; מ׳ישע וואָהל: גאסטשפיל ליפמאן, די באגייטע ווילנער, טאָמאשעווסקים טיפן, טעאטער־קוריאָזן, י. פ.: ייד. טעאטער־פראָבלעמען, ביבליאָגראפישע נאָטיצן, רעפאָרטער: ייד. טעאטער אין רומעניע, א. א.

איז יאָר 1930:

וועלן די „טשערנאָוויצער בלעטער" אויסבויען די אָפטיילונג פאר **דיכטונג** און פארעפנטלעכן דערציילונגען און פאָעמעס פון יונגע שרייבערס אויך די פראָבלעמען פון פּאָליטיק און ווירטשאפט, קולטור און קריטיק וועלן, ווי ביז איצט אין זייער גאנצער פילזייטיקייט און פילפאכקייט באהאנדלט ווערן.

א חידוש פאר קאפעהויז־געסט!
Cafe Comercial
הויפטשטראז 13 I. שטאָק
ניי רעמאנטירט, זונטאג, דעם 19־טן ד. ה. געעפנט. — א רוהיקער באקוועמער לעזעזאל, מיט אלע אינ־ און אויסלענדישע צייטונגען און פעריאָדישע אויסגאבעס און שפיגלזאל באזונדערע טישן פאר יעדן קאָמערץ־שפיל מיט זער באקוועמער זיץ־מעגלעכקייט. באזונדערע לאָקאלן פאר געזעלשאפטלעכע פארוויילונגען.
אן אמת באלעבאטיש טאָג־קאפע! באזיצער: יעקב טוי.

Editor şiRedactor răsponsabil: S. A. Soifer.
Tipografie E. M. Eöner, Cernăuţi, str. Regele Ferdinand 8